

EK 1.

**KADIN ECZACILARA YÖNELİK CİNSİYETÇİ TUTUM VE DAVRANIŞLAR
ATÖLYE ÇALIŞMASI KATILIMCILARI**

Türk Eczacıları Birliği Merkez Heyeti

Genel Sekreter: Ecz. Betül Bilgetekin

Üye: Ecz. Sevgi Yıldız

2. Bölge Ankara Eczacı Odası

Genel Sekreter: Ecz. Sevim Özcan

4. Bölge Adana Eczacı Odası

Genel Sekreter: Ecz. Bilge Üstekidağ

9. Bölge Eskişehir Eczacı Odası

Başkan: Ecz. Esin Çamlıoğlu

Genel Sekreter: Melih Ünlüer

20. Bölge Sakarya Eczacı Odası

Başkan: Füsün Çetin

Genel Sekreter: Nazan Şahinli

26. Bölge Kastamonu Eczacı Odası

Başkan: Ecz. Ayşenur Özden

29. Bölge Manisa Eczacı Odası

Başkan: Ecz. Nükhet Tartan

Genel Sekreter: Ecz. F. Bahar Özemre

34. Bölge Aksaray Eczacı Odası

Başkan: Ecz. Müheyya Dinç

Üye: Ecz. Naciye Akkuş

36. Çanakkale Eczacı Odası

Genel Sekreter: Ecz. Vildan Erciyes

37. Bölge Sivas Eczacı Odası

Genel Sekreter: Ecz. Mukaddes Koç Şimşek

38. Bölge Van Eczacı Odası

Genel Sekreter: Ecz. Gülistan İlhan

EK 2.

TÜRK ECZACILARI BİRLİĞİ
ECZACI KADINLARA YÖNELİK
CİNSİYETÇİ TUTUM VE DAVRANIŞ BELİRLEME ÖLÇEĞİ

Anketör:

Anketin Yapıldığı İl/ İlçe/Köy:

1. Yaşınız: _____

2. Medeni durumunuz:

Evli Bekar Diğer

3. Çocuk sayısı:

Yok 1 2 3 4 ve üstü

4. Çocuklarınız istediğiniz sayıda mı?

İstedğim sayıda İstedğimden fazla İstedğimden az

5. Başka çocuk doğurmayı düşünüyor musunuz?

Ben istemiyorum ancak eşim istiyor Eşim istemiyor ancak ben istiyorum
 İkimiz de istiyoruz İkimiz de istemiyoruz

6. Kaç yaşında evlendiniz? _____

7. İlk çocuğunuzu kaç yaşında iken doğurdunuz? _____

8. Kiminle oturuyorsunuz?

Anne-babamla Yalnız Arkadaşlarımla
 Ailemle Çocuklarımla

9. Mezun olduğunuz okul: _____

10. 18 yaşınıza kadar nerede yaşadınız?

Köyde İlçede İl merkezinde
 Metropolde En az ikisinde Hepsinde

11. Eczanenizin aylık ortalama gelirini söyleyebilir misiniz?

- 100-200 milyon 200-400 milyon 400-600 milyon 600-800 milyon
 800-1 milyar 1-1.5 milyar 1.5-2 milyar 2 milyar ve üstü

12. Lütfen aşağıdaki tabloyu eksiksiz olarak doldurunuz. Aylık gelir bölümünü ise sadece hanede yaşayanlar için doldurunuz. Eğitim hanesine son mezun olduğu okul yazılacaktır. Çocukların yanındaki parantez içinde bulunan (Kız-Erkek), çocuğun cinsiyetini belirtmek için kullanılacaktır. Lütfen uygun seçeneği yuvarlak içine alınız.

	YAŞI	EĞİTİMİ	MESLEĞİ	AYLIK GELİRİ
Annenizin				
Babanızın				
Eşinizin				
1. Çocuğun (K-E)				
2. Çocuğun (K-E)				
3. Çocuğun (K-E)				

13. Eşiniz aktif olarak mesleğini sürdürüyor mu?

- Evet Hayır

14. Evinize giren aylık ortalama toplam kazanç miktarını söyleyebilir misiniz?

- 100-200 milyon 200-400 milyon 400-600 milyon 600-800 milyon
 800-1 milyar 1-1.5 milyar 1.5-2 milyar 2 milyar ve üstü

15. Eviniz kendinizin mi?

- Evet Hayır

16. Arabanız var mı?

- Evet Hayır

17. Kendi adınıza gelir getirici bir yatırımınız var mı?

- Hayır Gayrimenkul/Arsa Banka Hesabı Borsa

18. Eczacılık Fakültesinde okumayı isteyerek mi seçtiniz?

- Tamamen evet Kısmen evet Büyük çoğunlukla evet Tamamen hayır

19. Eczacılık Fakültesinde okumaya neden karar verdiniz?

- Ailemdeki diğer eczacıların etkisiyle karar verdim
- Ailemin baskısıyla karar verdim
- Kadınlara uygun bir meslek olduğu düşüncesiyle karar verdim
- Para kazanabileceğim için karar verdim
- Eşimin eczacı olması dolayısıyla karar verdim
- Sağlık alanında çalışmak istediğim için karar verdim.
- Diğer: _____

20. Eczaneniz;

- Kendi mülküm Kira Aileden birinin
- ↓
- Babamın Eşimin

21. Daha önce başka bir eczaneniz var mıydı?

- Evet Hayır

22. Daha önceki eczanenizi neden kapattınız?

- Ailem taşındı
- Evlendim
- Çocuğum okula başladı
- Yaşadığım yeri sevmemeye başladım
- Daha büyük bir şehre taşınmak istedim
- Sosyal çevreyle sorunlar çıktı
- Yeterince para kazanamıyordum.
- Diğer: _____

23. Eczanenizi açacağınız yere karar vermeniz konusunda aşağıda okuyacaklarımdan hangileri etkili oldu?

- Ailemin yaşadığı yerde açtım
- Büyüdüğüm yerde açtım
- Sosyal çevremın olduğu yerde açtım
- Eşimin çalıştığı yerde açtım
- Çocuklarımdın iyi okullara gidebileceği yerde açtım
- Sevdiğim yerde açtım
- Alıştığım yerde açtım.
- İyi para kazanabileceğim yerde açtım.

24. Eczane açmaya kendiniz mi karar verdiniz?

- Tamamen evet Kısmen evet Büyük çoğunlukla evet
- Tamamen hayır

25. Eczanenizin açılış sermayesini nasıl temin ettiniz?

- Eşim yardımcı oldu
- Ailem yardımcı oldu
- Birikmiş param vardı
- Yakınlarımdan borç aldım
- Kredi kullandım
- Diğer: _____

26. Eczanenizde kaç kişi çalışıyor? _____

27. Aşağıdaki tablo eczanenizde çalışan kişilerle ilgilidir. Lütfen eksiksiz doldurunuz.

	CİNSİYETİ	GÖREVİ	ÇALIŞTIĞI YIL
1. Çalışan için;	Kadın	Çıracak	1 yıldan az
		Kalfa	1-3 yıl
	Erkek	Eczacı	3-5 yıl
		Stajyer	5 yıl ve üstü
2. Çalışan için;	Kadın	Çıracak	1 yıldan az
		Kalfa	1-3 yıl
	Erkek	Eczacı	3-5 yıl
		Stajyer	5 yıl ve üstü
3. Çalışan için;	Kadın	Çıracak	1 yıldan az
		Kalfa	1-3 yıl
	Erkek	Eczacı	3-5 yıl
		Stajyer	5 yıl ve üstü
4. Çalışan için;	Kadın	Çıracak	1 yıldan az
		Kalfa	1-3 yıl
	Erkek	Eczacı	3-5 yıl
		Stajyer	5 yıl ve üstü

28. Eşiniz/ babanız/erkek kardeşiniz eczane işlerinde size yardımcı oluyor mu?

Hiçbir zaman Nadiren Ara sıra Sıklıkla Her zaman

29. Eczane ile ilgili konularda eşiniz ya da babanıza danışır mısınız?

Hiçbir zaman Nadiren Ara sıra Sıklıkla Her zaman

30. Daha çok hangi konularda eşinize ya da babanıza danışır veya onlardan yardım alırsınız?

Hiçbir zaman Nadiren Ara sıra Sıklıkla Her zaman

İlaç ile ilgili konularda	☐	☐	☐	☐	☐
İlaç alım satımı konusunda	☐	☐	☐	☐	☐
Personel alımında	☐	☐	☐	☐	☐
Personelin işine son verilmesinde	☐	☐	☐	☐	☐
Kurum anlaşmalarında	☐	☐	☐	☐	☐
Kurumlarla ilişkilerde	☐	☐	☐	☐	☐
Hastalarla ilişkilerde	☐	☐	☐	☐	☐

Reçete kayıtlarında	☐	☐	☐	☐	☐
Muhasebe kayıtlarında	☐	☐	☐	☐	☐
Kasa defteri tutulmasında	☐	☐	☐	☐	☐
Eczanenin yeri konusunda	☐	☐	☐	☐	☐
Diğer eczacılarla ilişkiler konusunda	☐	☐	☐	☐	☐
Oda ile ilişkiler konusunda	☐	☐	☐	☐	☐

31. Anneniz/kız kardeşiniz eczane işlerinde size yardımcı oluyor mu?

- Hiçbir zaman Nadiren Ara sıra Sıklıkla Her zaman

32. Eczanenize gelen hastaların büyük bir çoğunluğu

- Kadın Erkek Her ikisi de

39. Lütfen aşağıdaki soruları eksiksiz doldurunuz:

	Ben karşılıyorum	Eşim karşılıyor	İkisi de
Çocukların okul masraflarını	☐	☐	☐
Çocukların harçlıklarını	☐	☐	☐
Ev/kira giderlerini	☐	☐	☐
Giyim giderlerini	☐	☐	☐
Yiyecek giderlerini	☐	☐	☐
Vergileri	☐	☐	☐
Taşıt giderlerini	☐	☐	☐

40. Daha önce hiç meslek örgütünde görev aldınız mı?

- Evet Hayır

41. Görev almadınızsa neden?

- Aday olmak istemedim.
 Gerek görmedim.
 Eşim istemedi.
 Çocuklarım istemedi.
 Kadın yöneticiler olumlu karşılanmıyor.
 Kadınlara yönetici olmak için sıra gelmiyor.
 Ayıracak zamanım yok.
 Şehir dışına gidip gelmem zor

42. Şu anda meslek örgütünde bir göreviniz var mı?

- Evet Hayır

43. Meslek örgütünde görev almanızı aileniz nasıl karşıladı?

- Destekledi Desteklemedi Ne destekledi, ne de desteklemedi

44. Sizin meslek örgütünde görev almanızdan aile ilişkileriniz nasıl etkilendi?

- Olumlu yönde Olumsuz yönde Etkilenmedi

45. Olumsuz yönde etkilenmesinin nedeninin ne olduğunu düşünüyorsunuz?

46. 1995 Yerel Seçimlerinde hangi partiye oy verdiniz?

47. Eşiniz (yoksa babanız) 1995 Yerel Seçimlerinde hangi partiye oy verdi?

48. 1999 Genel Seçimlerinde hangi partiye oy verdiniz?

49. Eşiniz (yoksa babanız) 1999 Genel Seçimlerinde hangi partiye oy verdi?

50. Siyasi parti tercihinizi aşağıda sayacaklarımdan hangisi en fazla etkiler?

- Ekonomi programlarına bakarım.
 Siyasal programlarına bakarım.
 Siyasal güvenilirliklerine bakarım.
 Daha önce denenmiş olan partiye oy veririm.
 Aile olarak karar veririm.
 Eşimin verdiği partiye oy veririm.
 Sandık başında karar veririm.
 Oy vermem.

51. Aşağıda eczacılık mesleğini yapan kadınlar konusunda bazı ifadeler yer almaktadır. Lütfen her bir ifadeyi okuyup size uygunluğu açısından değerlendiriniz. İfade size çok uygunsa, sizin görüşünüzü tamamen yansıtıyorsa **5 (tamamen katılıyorum)**; size uygunsa **4 (katılıyorum)**, ne uyuyor, ne uymuyorsa, size uyup uymadığı konusunda kararsızsanız **3 (görüşüm yok)**, uygun değilse **2 (katılmıyorum)**, hiç uygun değilse, size tamamen tersse **1 (tamamen katılmıyorum)** seçeneklerini işaretleyerek değerlendiriniz. Bazı ifadeler şimdiye kadar hiç yaşamadığınız durumlarla ilişkili olabilir. Böyle durumlarda kendinizi o ifadenin gerektirdiği konumda varsayarak değerlendiriniz. *Lütfen hiçbir ifadeyi boş bırakmayınız.*

Eczacılık, çalışma saatlerinden dolayı kadınlara uygun bir meslektir.	1	2	3	4	5
Kadınlara ait işler okulda da kadınlar tarafından yapılmaktadır.	1	2	3	4	5
Eczacılık erkeklere uygun bir iş değildir.	1	2	3	4	5
Hastalar kadın eczacıya erkek eczacıdan kaba davranmaktadır.	1	2	3	4	5
Kadın eczacılar halkla daha iyi iletişim kurabilmektedir.	1	2	3	4	5
Kadın eczacılar mesleğinde ve özel yaşamında daha fedakardır.	1	2	3	4	5
Evli kadın eczacılar bekarlara göre daha avantajlıdır.	1	2	3	4	5
İlaça yönlendirmede kadın eczacılar daha etkisiz kalabilmektedir.	1	2	3	4	5
Muvazaalı eczane işletenlerin daha çoğu kadın eczacılardır.	1	2	3	4	5
Erkek çalışanlar kadın eczacı yönetiminde çalışmakta zorlanmaktadır.	1	2	3	4	5
Kazanç kadına ait olsa bile, mülkiyet eşi tarafından üstlenilmektedir.	1	2	3	4	5
Erkeğin baskısı çalışma koşullarını olumsuz etkilemektedir.	1	2	3	4	5
Erkek eczacılar kurumlarla ilişkilerde kadınlara göre daha başarılıdır.	1	2	3	4	5
Kadın eczacılar meslek örgütünde görev talep etmekten çekinmektedir.	1	2	3	4	5
Aile kız çocuklarının eczacı olmasını aileye yatırım olarak görmektedir.	1	2	3	4	5

EK VIII.3.

CİNS BAKIŞI SÖZLÜĞÜ¹

AİLE

(İng.: family; İsp.: Familia)

Aynı çatı altında yaşayan ve ev içi kaynakları ve/veya sorumlulukları paylaşan insan topluluğu; aynı soydan gelen insan topluluğu. Batı dillerinin çoğuna Latince *famulus* (hizmetçi) kökünden gelen familia (akraba ve hizmetçileri de barındıran hane) teriminden girmiştir. Yaygın medya tarafından daha çok ana-baba-çocuk örneği bağlamında kullanılmakla birlikte farklı aile türleri vardır. (bkz. hane halkı) Biyolojik aile erkek, kadın ve biyolojik olarak onlardan türemiş kişilerden oluşur. Geniş aile ise yalnız ana-baba ve çocuklardan değil, onlarla birlikte ya da yakın ilişki içinde yaşayan ve hanenin kaynaklarını ve sorumlulukların paylaşan akrabalarından oluşur. Geniş aileler, yakın bağları olan veya olmayan birden çok aile çekirdeğinden meydana gelebilirse de, genellikle bir biyolojik aile çekirdeğinin çevresinde oluşur. Çekirdek aile, karışık ya da aynı cinsten ebeveynlerle, ebeveynlerden biri yada her ikisinden birden biyolojik olarak türemiş ve/veya evlat edinilmiş çocuklardan oluşur. Yalnız/tek ebeveyn ailesi, herhangi bir cinsten bir ebeveyn ile onun biyolojik ve/veya evlat edinilmiş çocuklarından oluşur. Aileye değer veren bir toplum geleceğin insani sermayesi olan çocukların bakımının tek başına bir kadının hatta bir ailenin değil, bütünüyle toplumun da paylaştığı bir sorumluluk olduğunu gözetir ve benimser.

AYRIMCILIK

(İng.:discrimination; İsp.: discriminacion.)

Kişiyi bireysel yeteneği dışındaki ölçütlerle farklı muamele yapılması. Yaş, bedensel yetenekler, sınıf, etnik köken, cinsiyet, ırk ya da din ayrımına dayalı muamele. Terim Latince *discriminare* (bölmek, ayırmak, ayırdetmek) sözcüğünden geliyor. İrk ve renge dayalı ayırım ilk kez 1866'da Amerikan İngilizcesinde anlam kazandı.

Bağlam Örneği. "Kadınlara yakıştırılan statü düşüklüğü en çarpıcı biçimde hukukta var olan ayrımcılıkta ortaya çıkar. Günümüzde, pek çok ülkede, kadınlar yasalar kar-

¹ *IPS Gender and Development Glossary. Araştırma: Caroline Taborga ve Beryl Leach, Editör: Daniella Vatter, İngilizce Birinci Baskı: Roma 1996*
Çeviri ve Yayın Tasarımı: Ertuğrul Kürkçü, Redaksiyon: Nadire Mater, IPS İletişim Vakfı Yayınları: 3, Haziran 2000'den kısaltılarak alınmıştır.

şısında ister mülkiyet ve miras hakkı ile evlenme ve boşanma, isterse, uyruk değiş-tirme, mülk alım satımı ya da iş bulma gibi konularda olsun erkeklerle eşit muamele görmüyorlar. “ (İnsani Gelişme Raporu 1995, s.7)

“Bir hafta süren sıkı pazarlıkların ardından yayımlanan program taslağı baskı, ayrımcılık ve şiddetle karşılaşmaksızın cinsellikle ilgili konularda denetim sahibi olma ve serbestçe karar verme hakkının kadının insan hakları arasında yer aldığını belirliyor.” (IPS, 16 Eylül 1995)

CAM TAVAN / GÖRÜNMEZ ENGEL

(İng.: glass ceiling, İsp.: barrera invisible)

İşyerlerinde, eğitimlerine ve uzmanlıklarına bakmaksızın ya da ayrımcılığı önlemeye yönelik yasa ve yönetmeliklere aldirmaksızın, hatta istihdam kalıplarında kadın sayısını artırmaya yönelik olumlu eylem uygulamalarına rağmen kadınları meslekte üstün mevkilere yükselmekten fiilen alıkoyan ve çoğu kez bir “kıdemli erkekler” şebekesi-nin işbirliğiyle yürüyen ayrımcı davranışların toplam etkisi.

CİNS / TOPLUMSAL CİNSİYET

(İng.: gender, İsp.: genero)

Kadınlar ve erkekler arasındaki toplumsal olarak kurulmuş, zaman içinde değişebi-len ve kültürler arasında ve her bir kültürde yaygın değişiklikler gösteren farklılıklar. Toplumsal cinsiyet insanların rol, sorumluluk, kısıt ve fırsatlarını çözümlenmeye yara-yan sosyo-ekonomik ve siyasal bir değişkendir ve hem erkekleri hem kadınları kapsar. Cins, cinsiyetle de kadınla da eş anlamlı değildir. Cins, rollerle cinsiyet ise, biyolojik olarak dişi ya da erkek olma haliyle ilintilidir, kadın ise ergin dişiler için kullanılır. (bkz. cins rolleri)

Bağlam Örneği. “Cins kavramı da hassas konular arasında. Bir çok ülke bu terimi kadınlarla erkekler arasındaki biyolojik farklılığı ifade eden cinsiyete karşıt olarak top-lumun kadınlara ve erkeklere yüklediğı rollerin etkilerine izafeten benimserken dokuz ülke bunun konferans belgelerine girmesine karşı çıkıyor. Bu ülkelerden Guatemala ve Honduras bu gibi konularda en katı tutumu takınıyor. Onlara göre, cins kavramı ka-dınlar, erkekler, eşcinseller, lezbiyenler ve cins değiştirenler olmak üzere beş cinsiyet-in varlığını meşrulaştırmaya yönelik örtülü bir girişim.” (IPS, 9 Eylül 1995)

CİNS AYRIŞIMLI VERİ

(İng.: gender-disaggregated data; İsp.: datos desglosados por sexo.)

Dökümü cinsiyete göre yapılan veri. Bu uygulamada cinsiyet bağımsız değişkenlerden biridir ve bilgi kadın ve erkeklerin etkinlikleri, beklentileri, ihtiyaçları ve çıkarları kadar kaynaklara erişimlerdeki farklılıklar bakımından da ayrıştırılır. (bkz. cinsiyet temelinde ayrıştırılmış veri)

Bağlam Örneği. “Çocuklar üzerine cinsiyet ve yaş ayrışimli bilgi ve veriler kızların durumunun araştırılmasını ve araştırma sonuçlarını kız çocuklarının ilerlemesine yönelik politika ve programların formülasyonu ve karar verme süreçleriyle bütünleştirir.” (Dördüncü Dünya Kadın Konferansı, Eylem Platformu, paragraf 275 (a))

CİNS BAKIŞI

(İng.:gender perspective; İsp: perspectiva de genero.)

Erkek ve kadının ekonomik, siyasal, toplumsal, hukuksal ve kültürel olay ve süreçleri nasıl farklı etkilediklerinin ve bunlardan nasıl farklı etkilendiklerinin araştırılması. Bu farklılıklara ilişkin bilgi ve bağlamın sunulması bir haberde kapsanan yeni ve yeterince önemsenmeyen bilgi ve bakış açılarını ortaya çıkarır. Cins bakışının en basit biçimi, genellikle kalkınma konularında kendilerine kulak verilmeyen kadın ve kızların seslerinin duyurulmasıdır.

CİNS BİLİNCİ

(İng.: gender awareness; İsp.: concentizacion a las cuestiones relacionadas con el genero.)

Kadın ve erkeği farklı farklı etkileyen kalkınma plan, program ve projelerinin merkezine kadının ihtiyaç ve önceliklerini yerleştirme tavrı. Bu bilinç, kalkınma politika ve projelerinin tasarım ve uygulanmasında erkek kadar kadına da başvurulması gerekliliğinin farkında olunmasını da içerir. Cins bilinci cins duyarlılığını (cinsiyet temelinde ayrımcılığın gerisindeki sosyo-kültürel etmenlere ilişkin düşünce ve anlayışları) gerektirir (bkz. cins körlüğü, cins duyarlılığı).

Bağlam Örneği. “Kalkınma sürecinde kadın gereksinimlerine dikkat gösterilmemesi, kalkınma projelerini planlayan ve uygulayanlar arasında genel cins bilinci yoksunluktan kaynaklanır. Projelerin hedef kitleleri kadının özel gereksinimleri göz önünde tutulmaksızın aralarında fark olmayan ‘insanlar’ olarak ele alınır...”(Oxfam Cins Eğitim El Kitabı, s. 291)

CİNS ÇÖZÜMLEMESİ

(İng: gender analysis; İsp.: analisis con perspectiva de genero)

Bir süreç ya da görüngünün, kadın ve erkeği etkileyen cins temelinde iş bölümü, üretken olan ve olmayan etkinlikler, kaynak ve imkanlara erişim ve denetim ve sosyo-ekonomik ve çevresel etkenler gibi temel konular da dahil olmak üzere kadın ve erkek rolleri ele alınarak çözümlenmesi. Cins çözümlenmesi ayrıca kalkınmanın kadın ve erkek üzerindeki ayrı ayrı etkilerinin sistematik bir biçimde araştırılmasıyla da ilintilidir. Bu çözümlenme cins temelinde ayrıştırılmış verilere- örneğin, bağımsız bir değişken olarak cinsiyet ve işin nasıl bölüştürüldüğü ve değerlendirildiğine ilişkin bilgiler dayanır. Cins çözümlenmesi ırk, sınıf, etnik köken, cinsel tercihler ve yaş gibi çeşitli ve içi içe geçmiş değişkenleri göz önünde tutar.

Bağlam Örneği. “Cins çözümlenmesi, kazanımları yalnızca ekonomik terimlerle ölçen ve şu ya da bu şekilde malum “akma teorisi”ne dayanan kalkınma modellerini sorguluyor. “Akma teorisi”ne göre, hane ya da aile gibi toplumsal yapıların yada cemaat örgütlenmelerinin başındakilerin eline geçen kazançlar bu yapılarda yer alan herkese “akar”. Ancak, cemaat ya da hane içi ilişkiler eşitlikçi olmayıp iktidar ve statü egemenliği altındaki karmaşık sistemlere dayandıklarından bu teorinin iş görmediği defalarca kanıtlanmıştır.” (Oxfam Cins Eğitimi El Kitabı, s. 8)

“Cins çözümlenmesine yeterince ilgi gösterilmeyişi, mali piyasalar ve kurumlar, emek piyasaları, akademik bir disiplin olarak iktisat, ekonomik ve toplumsal altyapı, vergi ve sosyal güvenlik sistemleri gibi ekonomik yapıların yanı sıra aileler ve hanelerde de kadınların katkı ve kaygılarının “görmezlikten gelinmesine varır.” (Dördüncü Dünya Kadın Konferansı Eylem Platformu, paragraf 155)

CİNS DUYARLIĞI

(İng.: gender sensivity; İsp.: sensibilidad de genero)

Cins temelinde ayrımcılığın gerisindeki sosyo-kültürel etmenlerin anlaşılması ve göz önünde tutulması. Bu duyarlılık örneğin, kadın ve erkeklerin medyada neden ve ne zaman yanlı bir biçimde sergilendiklerinin anlaşılmasının temelini oluşturur. Terim aynı zamanda kız ve erkek çocukların belli davranışlar ve fırsatlar çerçevesinde toplumsallaştırılması, örneğin erkek çocuklar spora yöneltilirken kız çocuklarının bu alanda başarılı olamayacağı türünden önyargılar için de geçerlidir. Cins duyarlı kişi ve kurumlar, yer aldıkları kuruluşlar ve/veya hedef gruplardaki erkek ve kadınlar arasındaki eşitsiz cins ilişkilerinin değişmesine yaptıkları başarılı katkılarla bu alanda olumlu örnekler oluşturabilirler (bkz. cins bilinci, cins yansızlığı).

CİNS EGEMEN MESLEKLER

(Ing.: gender-dominated occupations; Isp.: empleo u ocupacion en que predominan hombres o mujeres.)

Cins temelinde işbölümü dolayısıyla cinsiyetlerden birinin -kadın ya da erkek- ege-men olduğu iş ya da meslekler. Kadın/erkek-yoğun meslek terimi bu özellikleri belirtmek için kullanılır. (bkz. cins temelinde işbölümü)

Bağlam Örneği. "Tartışmada söz alan, Uluslararası Ticaret Merkezi'nden Ingrid Vanore-Speer, 'uluslararası ve cinsel işbölümü kadınların bir ucuz işgücü kaynağı olarak ihracata yönelik sanayilere sıkışmalarına neden oluyor,' dedi." (IPS, 9 Eylül 1995)

"Komisyonun Cins Çalışma Grubu, kızların bilim ve teknoloji alanına girmesini ve bu alanda kalmasını olumsuz yönde etki eden etmenleri belirledi. Bu etmenler arasında çocukların küçük yaşta cins şablonuna sokulması, oğlan çocukların kızlardan üstün olarak eğitilmesini yeğ tutan 'yaygın yanlılık' ve bilim ve matematiğin kızlara zor geldiği inancı da var." (IPS, 16 Eylül 1995)

CİNS EŞİTLİĞİ

(Ing.: gender equality; Isp.: igualdad de genero.)

Cins eşitliği kadınlarla erkekler arasında, örneğin, eğitim, sağlık, idari ve yönetsel mevkiler, bakanlık görevleri ve parlamentodaki sandalyelere erişim bakımından iktidarın eşit paylaşımını ifade eder. Cins eşitliğinin göstergelerinden biri de eşit değerde işe eşit ücret ödenmesidir.

CİNS EŞİTSİZLİKLERİ

(Ing.:gender disparities,Isp.:desigualdad de genero)

Kadın ve erkeklerin kaynaklara, statülere ve refaha erişimlerindeki, genellikle erkek yararına olan ve çoğu zaman yasalar ve toplumsal adetlerle kurumlaştırılan farklılıklar.

Bağlam Örneği. "İnsanların yeteneklerini eğitim, sağlık ve beslenmeyle geliştirmede karşılaşılan cins eşitsizlikleri çok açıktır ancak, gelir sağlama ve karar verme süreçlerine katılma fırsatları bakımından daha da büyük eşitsizliklerle karşılaşılır." (İnsani Kalkınma Raporu 1995, s.36) "Dünya ekonomisindeki dönüşümler, bütün ülkelerde

toplumsal gelişme parametrelerinde büyük değişikliklere yol açıyor. Belirgin eğilimlerden biri, kadınların, ülkeden ülkeye değişmekle birlikte, artan yoksullaşması. Ekonomik iktidarın paylaşılmasındaki cins eşitsizlikleri de kadınların yoksullaşmasına katkıda bulunan önemli etmenler arasında.” (Dördüncü Dünya Kadın Konferansı Eylem Platformu, paragraf 47.)

CİNS FARKI ETKİSİ

(Ing.:gender-differentiated impact; Isp.: consecuencias diferenciadas en funcion del genero)

Politika, program, proje ve önlemlerin, kadın ve erkek üzerinde toplumda oynadıkları roller ve kaynaklara erişimlerdeki farklılıklar temelinde farklı sonuçlara yol açan etkileri. Örneğin yoksullara kredi sağlamaya yönelik bir politika ya da programdan yararlanan kadın sayısı bilgiye erişim, teminat ya da bankalara güven yoksunluğu gibi cins farklılığı temelindeki nedenler dolayısıyla çok düşük düzeyde kalabilir (bkz. cins çözümlenmesi).

Bağlam Örneği. “...Küreselleşmenin kadın üzerindeki etkileri konulu panelde söz alan Lim, ‘deregülasyon, bugüne değin devlet ve hükümet düzenlemeleriyle güvence altına alınmış olan kadınları, cins ayrımı gözetmeyen piyasa güçlerinin insafına terk ediyor,’ dedi.” (IPS, 9 Eylül 1995)

CİNS GÜÇLENDİRME ÖLÇÜSÜ (CGÖ)

(Ing.: Gender Empowerment Measure (GEM), Isp.: Indice de Potenciacion de la Mujer (IPM))

Kadınların güçlendirilmesini ülkeler temelinde niceliksel olarak ölçmek amacıyla BM kalkınma Programınca (UNDP) geliştirilmiş olan bu indeks, parlamentoda sahip oldukları sandalye sayısı üzerinden kadınların siyasal karar verme sürecine katılım düzeylerini; ellerinde bulundurdukları profesyonel ve yönetsel işlerin sayısı üzerinden mesleki fırsatlara erişim olanaklarını ve para kazanma güçlerini yansıtır. Cins eşitsizliği arttıkça CGÖ düşer.

Bağlam Örneği. “...CGÖ, seçilmiş birkaç değişken üzerinde durur... Eldeki veri miktarına bağlı olarak üç yaygın değişken sınıfında yoğunlaşır...(1) Kazanılmış gelire dayalı ekonomik kaynaklar üzerinde iktidar sahibi olma bakımından değişken, dolar cinsinden satın alma gücü paritesinde kişi başına gelirdir. (2) Mesleki fırsatlara erişme ve

ekonomik karar verme süreçlerine katılma bakımından değişken, mesleki ve teknik, idari ve yönetsel olarak tasnif edilmiş işlerde sahip olunan paydır. (3) Siyasal fırsatlara erişim ve siyasal karar süreçlerine katılım bakımından değişken, parlamentoda sahip olunan sandalye sayısıdır.” (İnsani Gelişme raporu 1995, s. 82.)

CİNS HAKKANİYETİ

(İng.: gender equity, İsp.: equidad de dereshos e oportunidades en las cuestiones relacionadas con el genero)

Bu terim, kullananın siyasal konumuna bağlı olarak farklı anlamlar alır. Dördüncü Dünya Kadın Konferansı sırasında taraflardan biri kadın ve erkeğin hiçbir zaman aynı olmadığı ve olamayacağı gerekçesiyle cins hakkaniyeti terimini reddediyordu. Onlara göre, kadın ve erkeğin önemleri eşit olmakla birlikte rol ve sorumlulukları farklıydı ve kendi cins hakkaniyeti tanımlarına göre kadına da erkeğe de değişik rol ve sorumluluklarını yerine getirmek için daha fazla fırsat sağlanması gerekmektedir. Başka bir deyişle bu tanıma göre cins hakkaniyeti, yürürlükteki cins temelinde işbölümünü tartışma konusu yapmamalıydı.

Diğer taraf ise kendi tanımlarından hareketle cins hakkaniyetinin bu şekilde tanımlanmasına karşı çıktı. Onlara göre cins eşitliği cins temelinde işbölümünü sorgulamalı, ve bu işbölümünden kaynaklanan ayrımcılığa yanıt üretmeliydi. Bu tanıma göre, cins eşitliği, cins hakkaniyeti kadınların toplumda erkeklere göre çok farklı ve eşitsiz konumlardan işe başladığı gerçeğine yanıt verecek olumlu eylemleri ve benzer uygulamaları içerir. Tartışmada her iki taraf da eşit hak ve fırsat hedefini gözetiyordu.

CİNS İLİŞKİLERİ

(İng.: gender relations; İsp.: las relaciones entre hombres y mujeres en terminos de division de recursos, responsabilidades, beneficios, derechos, poder y privilegios)

Kadın ve erkeklerin göreceli konumlarının kaynak ve sorumluluklarla çıkar ve haklar ve iktidar ve ayrıcalıklar bakımından incelenmesi. Konumlarının erkeklerinkiyle bir arada ele alınması kadınların kalkınma sorun ve süreçlerinin incelenmesinde yalıtılmaları ve gözden uzak tutulmalarına son verir.

CİNS KÖRLÜĞÜ

(İng.: gender blindness; İsp.:insensibilidad a las diferencias basadas en el genero)

Kadınla erkeğin ihtiyaçları, çıkarları, kaynaklara, iktidar ya da sosyo-politik statüye erişimleri konusundaki farklılıklarını göz önünde tutamama; düşünce ya da uygulamada cins çözümlemesinden yoksunluk. Bu körlük, cins temelinde ayrımcılığın sürmesine yardım eder (bkz. cins çözümlemesi, cins bilinci, cins duyarlılığı).

CİNS ROLLERİ

(İng.: gender roles; İsp.: papel asignado por razon de genero; funcion; roles de genero)

Kadın ve erkeklerin cinsleri temelinde nasıl düşünme, davranma ve hissetmeleri gerektiğini tanımlayan, toplumsal olarak öngörülmüş farklılıklara dayanan, toplumsal olarak belirlenmiş davranış, yükümlülük ve sorumluluklar. Cins rolleri bireysel seçişle ya da ekonomik bunalım, doğurganlık oranlarının düşmesi, kadınların eğitim düzeyinin yükselmesi, göç kalıplarıyla bilişim sistemlerindeki değişikliklerin yanı sıra kadınların sivil toplumdaki katılım düzeyinin yükselmesi gibi olay ve süreçlerin etkisiyle de zaman içinde değişebiliyor.

Bağlam Örneği. “Kadın ve erkeklerin cins rolleri kültürden kültüre, ve aynı kültür içinde bir toplumsal gruptan ötekine büyük değişiklikler gösterir. İrk, sınıf, ekonomik koşullar ve yaş gibi etmenler kadın ve erkek için neyin uygun sayıldığını etkiler.” (Oxfam Cins Eğitimi El Kitabı, s.4)

“Birçok ülkede kadın ve erkeklerin başarıları ve eylemleri arasındaki farklılıklar hatta toplumsal olarak kurulmuş cins rollerinin değil, değişmez biyolojik farklılıklarının sonucu olarak görülüyor.” (Dördüncü Dünya Kadın Konferansı Eylem Platformu, paragraf 27)

CİNS TEMELİNDE İŞBÖLÜMÜ

(İng.: gender-based division of labor; İsp.: division de trabajo en base al genero)

Toplumlardaki iş bölümü cins toplumsallaşması kalıplarıyla doğrudan bağlantılıdır. Genel bir ifadeyle, toplumlar erkek ve kadın arasında biyolojik farklılıklardan doğan üremeye ilintili farklı rolleri evde ve kamusal alandaki diğer yükümlülükleri bölüştürmenin temeli olarak kullanır. Bu temel iş bölümü, kadının toplumdaki eşitsiz konumu-

nu sürdürmenin başlıca yollarından biridir. Cins temelinde işbölümünde kadın evi içi çalışma ya da üremeye ilişkili, erkek de kamusal ya da üretimle ilişkili yükümlülükleri yerine getirir. Çoğu toplumda, cins temelinde iş bölümü, kadının ev içi çalışmayla uğraşması, mal ve hizmet üretiminde düşük ücretli işlerde çalışması ve kaynaklar üzerinde çok sınırlı bir denetime sahip olmasıyla sonuçlanır (bkz. ev içi sorumluluklar, hane geçimi, üretim). Örneğin tezgahçılık, cilt bakımı ve kuaförlük, hemşirelik, mankenlik, danışma, pazarlama, öğretmenlik, telefon operatörlüğü gibi kadın-yoğun meslekler ev içi etkinliklerin ve rollerin uzantısı olarak kabul edilir.

Muhabir ve editörlerin yalnızca erkek ve kadın arasındaki işbölümünü ifade eden cinsel işbölümü terimindenise, işbölümünün hem cinsel hem de toplumsal ve kültürel yapısını ifade eden cins temelinde işbölümü ya da cinse göre işbölümü terimini kullanmaya dikkat etmeleri beklenir.

Bağlam Örneği. “Kadının erkek-egemen alanlara girmeye, erkeğin de çocuk bakımı dahil olmak üzere daha fazla ev içi sorumluluk üstlenmeye başlamasıyla birlikte üretimle ilişkili rollerle üremeye ilişkili roller arasındaki cins temelinde işbölümü sınırları giderek aşıyor.” (Dördüncü Dünya Kadın Konferansı Eylem Platformu, paragraf 27)

CİNS TEMELİNDE ÜCRET EŞİTSİZLİĞİ

(İng.: gender-based pay inequalities, İsp.: desigualdad de remuneraciones basadas en el genero)

“Kadın işi” olarak kabul edilen işler için, aynı miktarda emek harcansa da, daha düşük karşılık ödenmesi. “Kadın işi” olarak görülen işlerde çalışanlara çoğunlukla daha düşük ücret ödenir. Genellikle, ayrımcılığa uğrayan kadın, erkek çalışanla aynı işi yaptığı halde daha düşük ücret alır (bkz. ayrımcılık).

Bağlam Örneği. “Garrido, IPS’e verdiği demeçte, ‘...bu araştırma, aynı iş için eşitsiz ücret de dahil, kıtamızda kadını en çok etkileyen konuları ortaya koyuyor. Ücret ayrımcılığı, bölgeye egemen olan yapısal uyum modelinin bileşenlerinden biridir,’ dedi.” (IPS, 2 Haziran 1995)

CİNS UÇURUMU

(İng.: gender gap; İsp.: brecha basada en las disparidades de genero)

Kadın ve erkek arasında değerler, davranışlar ve oy verme kalıpları, iktidar ve mevkilere erişim gibi konularda gözlenen belirgin eşitsizlik.

Bağlam Örneği. “Son yirmi yılda eğitim ve sağlık alanındaki cins uçurumu kapanmaya yüz tutmakla birlikte bu gelişmenin hızı bölgeler ve ülkelere göre değişiyordu...” (İnsani Gelişme Raporu 1995, s.3)

CİNS VE KALKINMA (CK)

(İng.: gender and development(GAD) İsp.: genero y desarrollo)

Kalkınma alanında çalışanlar 1970 sonlarından başlayarak Kalkınmada Kadın (KK) yaklaşımı çerçevesinde sadece kadınlara yönelik kaynak, program ve projelerde yoğunlaşmanın yeterli olup olmadığını sorguluyorlardı. Bu yaklaşıma yöneltilen eleştirilerden biri de bunun kadınları genel kalkınmadan soyutlayıp çoğu kez başarısız kalan ya da cins temelindeki eşitsizlikleri pekiştiren gelir getirici tasarımlara aşırı önem vermesiydi.

Cins/Toplumsal Cinsiyet ve Kalkınma (CK) yaklaşımıysa bütün kalkınma plan, politika ve projelerinin cins duyarlılığını ve kadın ve erkeğin oynadığı farklı toplumsal roller konusundaki cins bilincini, kaynaklara erişim ve denetim farklılıklarını ve kalkınma süreçlerinin cinsler üzerindeki farklı etkilerini kabul eder. CK yaklaşımı kadınları apayrı kalkınma hedefleri olarak soyutlamaz. Tersine CK yaklaşımı kadının kalkınmada oynaya geldiği belirleyici ama çoğu zaman farkında olunmayan rolleri tanıır ve bunları erkeğinkiyle eşit koşullarda güçlendirip genişletmeyi gözetir (bkz. cins bilinci, cins rolleri, cins duyarlılığı).

Bağlam Örneği. “CK yaklaşımı kadın ve erkeğin rol ve ihtiyaçlarının çözümlenmesine yönelik müdahalesini, tüm toplumun yararına olacak ve toplumu dönüştürecek tarzda kadınların konumlarını iyileştirmeleri için güçlendirilmesine dayandırır. (Oxfam Cins Eğitim El Kitabı, s.7)

CİNS YANLILIĞI

(İng.: gender bias; İsp.: prejuicios basados en el genero; prejuicios sexistas)

Kadının erkekle eşit olmadığı görüşüne dayanan önyargılı davranış ya da düşünce (bkz. cins körlüğü).

Bağlam Örneği. “Özellikle fen müfredatı cins yanlılığıyla malûldür. Okullardaki fen kitapları kadın ve kızların gündelik deneyimlerine yer vermedikleri gibi kadın bilimcilerin adını da anmazlar.” (Dördüncü Dünya Kadın Konferansı Eylem Platformu, paragraf 75)

CİNS YANSIZLIĞI

(İng.: gender neutral, İsp.: neutral en terminos de genero)

Kimi toplumsal cinsiyet/cins uzmanlarının sözlüğünde bu terim, bir cins vizyonu ya da kaynak tahsisine yönelik belirgin göndermeler olmaksızın cins duyarlılığının varlığına işaret eder. Toplumsal bağlamdaysa, her iki cinse de uygun giyim, davranış, düşünce, duygu ve ilişkileri ifade eder.

CİNSE-GÖRE KALKINMA İNDEKSİ (CKI)

(İng.: Gender-related Development Index (GDI); İsp.: Indice de Desarrollo relacionado con el Genero (IDG))

Kadın ve erkeğin başarımlarındaki eşitsizlikleri göz önüne alan bu indeks İnsani Kalkınma İndeksi'nin (IKI) cins eşitsizliklerine uyarlanması yoluyla geliştirildi.

CKI her ülkenin, yaşam beklentisi, eğitim elde etme ve gelir bakımından ortalama başarımını kadınlar ve erkekler arasındaki başarım eşitsizliği düzeyine göre ayarlar. İnsani Kalkınma İndeksi (IKI) ülkelerin ilerlemesini ekonomik ve toplumsal göstergeler temelinde ölçmek amacıyla Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı çerçevesinde geliştirilmişti. İKI üç göstergeye dayanıyor: (i) doğuştan yaşam beklentisiyle ölçülen ömür uzunluğu, (ii) yetişkin okuryazarlığı, ilk, orta ve yüksek öğrenime devam oranlarının bileşimiyle ölçülen eğitim elde etme ve (iii) kişi başına gerçek Gayri Safi Milli Hasıla (GSMH) ile ölçülen hayat standardı.

Bağlam Örneği. “Gelişmekte olan kimi ülke ve bölgeler de CKI sıralamasında yukarılarda yer alıyor. 11.Sıradaki Barbados'u, Hong-Kong (17), Bahama Adaları (26),

Singapur (28), Uruguay (32), Tayland (33) izliyor. Bu ülkeler gözle görülür cins eşitsizlikleri olmaksızın hem kadın, hem erkek için temel insani olanakları yaratmada başarılı oldular.” (İnsani Kalkınma Raporu, 1995, s. 2)

CİNSİYET TEMELİNDE AYRIŞTIRILMIŞ VERİ

(İng.: sex-disaggregated data, İsp.: datos desagradados por sexo)

Cinsiyetin bağımsız bir değişkeni olduğu verilerin cins temelinde dökümü. Bilgi, kadın ve erkeklerin kaynaklara erişiminin yanı sıra değişik eylem, özlem, gereksinim ve çıkarlarına ayrıştırıldığında cins temelinde ayrıştırılmış veri olur. (bkz. cinsiyet temelinde ayrıştırılmış veri)

CİNSİYETÇİLİK

(İng.: sexism; İsp.: sexismo)

Cinsiyetçilik ve cinsiyetçi sözcükleri Siyah Kurtuluş Hareketi'nin özgül kavramları olan “ırkçı” ve “ırkçılık”a paralel olarak İngilizce'ye 1960'larda ABD'deki kadın hareketince sokuldu ve buradan dünyaya yayıldı.

Cinslerden birinin ötekine üstün olduğu varsayımı, inancı ya da iddiasının çoğunlukla cins temelindeki toplumsal rol şablonları bağlamında ifade edilmesi, daha aşağı olduğu varsayılan cinsiyetin üyelerine karşı ayrımcılık uygulamalarıyla sonuçlanır. Kavram en yaygın olarak dişilerin erkeklerden aşağı olduğu inanışına atfen kullanılır.

ÇİFTE STANDART

(İng: double standard; İsp.: rasero, criterio acomotadicio)

Kadın davranışlarına, erkek davranışlarına göre daha farklı ve daha kısıtlayıcı bir biçimde uygulanan toplumsal değerler ve ahlak kuralları. Cins rollerinin belirlenmesini toplum değerleri etkiler (bkz. cins rolleri, cam tavan).

Bağlam Örneği. “Mesleki alanda çifte standart sürdükçe kadınlar iktidarda karar alma konumuna yükselmek için daha az fırsat sahibi olacak. Çünkü, kadın davranış ve tutumlarının değerlendirilmesi sürekli, her zaman da o kadar görünür olmayan bir yargılamadan geçecek.”

EMEK

(İng.:labor, İsp.: trabajo)

Mal ve/veya hizmet üreten insan etkinliği. Emek terimi daha çok karşılığında bir bedel alınan çalışmaya atfen kullanılır. Görünmeyen emek terimi de karşılığı ödenmeyen ve çoğunlukla evin bakımı ve geçimi için kadınlar ve kızlar tarafından gerçekleştirilen, ve enformel sektördeki genellikle düşük ücretli çalışma için kullanılır. Bunlar ülkelerin milli hesaplarına dahil edilmez (bkz. milli hesaplar).

Görünmeyen emek şu tür işlerde çalışmayı kapsar: Su ve yakacak odun taşıma, aile için temel tarımsal ürünleri yetiştirme ve işleme ve çocuk bakımı da dahil ev işleri. (bkz. cins temelinde iş bölümü, ev içi sorumluluklar, üretim, ödeme)

Bağlam Örneği. “Günümüzde kadınlar geçmişte olduğundan kat kat fazla çalışıyor. Yalnızca hizmet ve ev içi çalışma sektörlerinin değil, geleneksel olarak erkeklerin kalesi sayılan sanayinin de belkemiğini kadınlar oluşturuyor. Kadınlar, son on yılda dünya ekonomisindeki liberalizasyonun sonucu olarak imalat sanayiindeki işgücünün yüzde 30’unu oluşturuyorlar.” (IPS, 9 Eylül 1995)

“Hindistan’daki 317 milyon işçinin onda dokuzu, iş ve ücret güvencesinden yoksun olarak ve düzensiz koşullarda çalışıyor. Kadınlar, aynı işi yapan erkek işçilerden daha az para kazanıyorlar.” (IPS, 14 Eylül 1995)

EK III

PEKİN DEKLARASYONU

BÖLÜM I

KONFERANS TARAFINDAN KABUL EDİLEN KARARLAR

Karar I

Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu

Dördüncü Dünya Kadın Konferansı

4-15 Eylül 1995 tarihinde Pekin'de toplanmış olup,

1. Bu karara eklenmiş olan Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu'nu kabul eder;
2. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'na ellinci oturumunda Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu'nu Konferansta kabul edilen şekliyle onaylamasını tavsiye eder.

PEKİN DEKLARASYONU

1. Biz, Dördüncü Dünya Kadın Konferansına katılan Hükümetler,
2. Birleşmiş Milletler'in kuruluşunun 50. yıldönümü olan Eylül 1995 tarihinde Pekin'de toplanarak,
3. Bütün insanlığın yararı için her yerdeki bütün kadınlar adına eşitlik, kalkınma ve barış hedeflerini ileri götürmeye kararlı olarak,
4. Her yerdeki bütün kadınların sesine kulak veren ve kadınların, rollerinin ve koşullarının farklılığını dikkate alan, dünya gençliğinde varolan umuttan güç alan ve bu yolu açan kadınları saygıyla anarak,
5. Son on yılda kadınların statüsünde bazı önemli konularda ilerleme kaydedildiğini ama gelişmenin eşit olmadığını, kadınla erkek arasındaki eşitsizliğin devam ettiğini ve bütün insanların iyiliği için ciddi sonuçlar doğurabilecek başlıca engellerin varlığını sürdürdüğünü kabul ederek,
6. Dünyadaki insanların çoğunluğunun özellikle de kadın ve çocukların hayatını etkileyen, kökeni hem ulusal hem de uluslararası alanlarda bulunan, artan yoksulluğun bu durumu şiddetlendirdiğini de kabul ederek,
7. Kendimizi koşulsuz olarak bu sınırlama ve engelleri kaldırmaya ve böyle-

ce bütün dünyadaki kadınların ilerlemesini ve güçlendirilmesini artırmaya adanmış ve bunun, şimdi ve bizi gelecek yüzyıla taşıması için, kararlılık, ümit, işbirliği ve dayanışma ruhuyla acil eylem gerektirdiğini kabul ederek,

Aşağıdaki taahhütlerimizi yineliyoruz :

8. Kadın ve erkeklerin eşit haklarına ve doğuştan değerli olduklarına ve Birleşmiş Milletler Kuruluş Yasası'nda kabul edilen diğer karar ve ilkelere, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'ne ve diğer uluslararası İnsan Hakları Belgeleri'ne, özellikle Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ne ve Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne, Kadına Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılması Deklarasyonu ve Kalkınma Hakkı Bildirgesi'ne bağlılığımızı;

9. Bütün insan haklarının ve temel özgürlüklerin vazgeçilemez, ayrılamaz ve bölünemez bir parçası olarak kadınların ve kız çocuklarının insan haklarının tam uygulanmasını güvence altına almayı;

10. Eşitlik, kalkınma ve barışa ulaşmak amacıyla düzenlenen daha önceki Birleşmiş Milletler konferans ve zirvelerinde –1985'de Nairobi'de kadın konusunda, 1990'da New York'ta çocuklar konusunda, 1992'de Rio de Janeiro'da çevre ve kalkınma konusunda, 1993'de Viyana'da insan hakları konusunda, 1994'te Kahire'de nüfus ve kalkınma konusunda ve 1995'te Kopenhag'da sosyal kalkınma konusunda– elde edilen görüş birliği ve ilerlemeyi temel almayı;

11. Kadının ilerlemesi için Nairobi İleriye Yönelik Stratejilerinin tam ve etkili bir şekilde uygulanmasını başarmayı;

12. Düşünce, vicdan, din ve inanç özgürlüğü dahil kadınların güçlendirilmesi ve ilerlemesini ve böylece bireysel olarak ya da toplumda diğerleriyle birlikte kadın ve erkeklerin manevi, ahlaki, ruhsal ve zihinsel ihtiyaçlarına katkıda bulunmayı ve bu yolla onlara toplumdaki tüm potansiyellerinin farkına varmaları ve kendi hayatlarını, kendi arzularına göre biçimlendirmeleri fırsatını garanti etmeyi taahhüt ediyoruz.

İnanıyoruz ki :

13. Kadınların güçlendirilmesi ve karar vermeye yetkiye ulaşma sürecine katılmaları dahil, eşitlik anlayışıyla toplumun bütün alanlarına tam katılmaları eşitlik, kalkınma ve barışın sağlanması için temel koşuldur;

14. Kadın hakları, insan haklarıdır;

15. Eşit haklar, fırsatlar ve kaynaklara eşit ulaşım, aile sorumluluklarının kadın ve erkek tarafından eşit paylaşılması ve aralarında uyumlu bir ortaklık bulunması, kendilerinin ve ailelerinin iyiliği kadar demokrasinin sağlanması için de çok önemlidir.

16. Sürekli ekonomik büyüme, sosyal kalkınma, çevresel koruma ve sosyal adalete dayalı olarak yoksulluğun yok edilmesi, kadınların ekonomik ve sosyal kalkınmaya dahil edilmesini, eşit fırsatları, insan merkezli sürdürülebilir kalkınmanın gerçekleştiricileri ve yararlanıcıları olarak kadınların ve erkeklerin tam ve eşit katılımını gerektirmektedir;

17. Kadınların, sağlıklarının bütün yönlerini, özellikle doğurganlıklarını kontrol etme haklarının açıkça tanınması ve onaylanması kadınların güçlendirilmesinin temelidir;

18. Yerel, ulusal, bölgesel ve küresel barış, ulaşılabilir bir durumdur, ve liderlikte, anlaşmazlıkların çözümünde ve bütün düzeylerde uzun ömürlü barışın yaygınlaşmasında temel güç olan kadınların ilerleyişiyle ayrılmaz bir biçimde bağlantılıdır;

19. Kadınların güçlenmesini ve ilerlemesini her düzeyde sağlayacak kalkınma politika ve programlarının dahil olduğu, etkili, verimli ve karşılıklı takviye edici, toplumsal cinsiyete duyarlı politika ve programları kadınların tam katılımıyla düzenlemek, uygulamak ve izlemek çok önemlidir;

20. Sivil toplumun bütün üyelerinin, özellikle kadın gruplarının, ağlarının ve diğer hükümet dışı kuruluşların ve toplumsal aktörlerin özerkliklerini koruyarak ve Hükümetlerle işbirliği yaparak katılım ve katkıda bulunmaları, Eylem Platformunun etkili uygulanması ve takibi için önem taşımaktadır;

21. Eylem Platformunun uygulanması, Hükümetlerin ve uluslararası topluluğun kesin kararlılığını gerektirmektedir. Hükümetler ve uluslararası topluluk Eylem için Konferansta karar verilenler dahil ulusal ve uluslararası taahhütlerde bulunarak, kadınların güçlendirilmesi ve ilerlemesi için bir an önce harekete geçmek gerektiğini kabul etmişlerdir.

Şu konularda kararlıyız :

22. Kadının ilerlemesi için Nairobi İleriye Yönelik Stratejilerinin hedeflerini, bu yüzyılın sonuna kadar gerçekleştirmek için çaba ve eylemleri yoğunlaştırmaya;

23. Kadınların ve kız çocuklarının bütün insan haklarını temel özgürlükleri tam olarak kullanmalarını sağlamaya ve bu hak ve özgürlüklerin ihlaline kar-

şı etkili önlemler almaya;

24. Kadınlara ve kız çocuklarına karşı her tür ayrımcılığı ortadan kaldırmak için bütün gerekli önlemleri almaya ve toplumsal cinsiyet eşitliğiyle kadınların ilerlemesi ve güçlendirilmesi önündeki bütün engelleri ortadan kaldırmaya;

25. Erkekleri, eşitliğe yönelik bütün faaliyetlere tam katılımında bulunmaya teşvik etmeye;

26. İstihdam dahil kadınların ekonomik bağımsızlığını yaygınlaştırmaya ve ekonomik yapıda değişiklikler yapma ve kalkınmanın vazgeçilmez elemanı olan kırsal bölgedekiler dahil bütün kadınların üretim kaynaklarına, fırsatlara ve toplumsal hizmetlere eşit ulaşmasını sağlama yoluyla yoksulluğun yapısal nedenlerine inerek kadınların üzerindeki devamlı ve artan yoksulluk yükünü yok etmeye;

27. Temel eğitimin, ömür boyu eğitimin, okur yazarlığın ve öğretimin ve kızlarla kadınlar için birinci basamak sağlık hizmetlerinin sağlanması yoluyla sürekli ekonomik büyümenin dahil olduğu, insanı merkez alan sürdürülebilir kalkınmayı yaygınlaştırmaya;

28. Kadınların ilerlemesi için barışı güvence altına alacak olumlu adımlar atmaya ve kadınların barış hareketinde oynadığı öncü rolü bilerek, kesin ve etkili uluslararası kontrolü kullanarak genel ve tam bir silahsızlanma için etkin bir şekilde çalışmaya ve gecikmeden, nükleer silahsızlanma ile bütün nükleer silahların çoğalmasını önlemeye katkıda bulunacak, evrensel, çok taraflı, etkin bir şekilde gerçekleştirilecek ve kapsamlı bir nükleer denemeleri yasaklama antlaşmasıyla sonuçlanacak görüşmeleri desteklemeye;

29. Kadınlara ve kız çocuklarına yönelik her türden şiddeti önlemeye ve ortadan kaldırmaya;

30. Eğitimde ve sağlık hizmetlerinde kadınlarla erkeklere eşit davranılmasını ve bunlara eşit ulaşmalarını güvence altına almaya ve eğitim kadar kadının cinsel sağlığını ve üreme sağlığını artırmaya;

31. Kadınların ve kız çocuklarının insan haklarını yaygınlaştırmaya ve korumaya;

32. Irk, yaş, dil, etnik köken, kültür, din veya özürlü olmak gibi nedenlerle veya yerli halktan oldukları için güçlenme ve ilerlemede çeşitli engellerle karşılaşan bütün kadınların ve kız çocuklarının bütün insan haklarını ve temel özgürlükleri eşit kullanmalarını sağlayacak çabaları artırmaya;

33. Özellikle kadınları ve kız çocuklarını korumak için insani hukukun dahil olduğu, uluslararası hukuka saygıyı temin etmeye;

34. Her yaştaki kadınların ve kız çocuklarının tam potansiyelini geliştirmeye ve herkes için daha iyi bir dünya oluşturmaya tam ve eşit katılımlarını

sağlamaya ve kalkınma sürecindeki rollerini zenginleştirmeye;

35. Kadınların ve kız çocuklarının ilerlemesini ve güçlendirilmesini artıracak bir araç olarak, kadınların, toprak, kredi, bilim ve teknoloji, mesleki eğitim, bilgi, iletişim ve pazarlar dahil ekonomik kaynaklara eşit ulaşmalarını sağlayacak ve uluslararası işbirliği yoluyla bu kaynaklara eşit ulaşmanın yararlarını kullanacak şekilde kapasitelerini geliştirmeye kararlıyız.

36. Hükümetlerin, uluslararası örgütlerin ve her düzeyden kurumların kesin kararlılığını gerektirecek olan Eylem Platformunun başarıya ulaşmasını sağlayacağız. Ekonomik kalkınma, sosyal kalkınma ve çevrenin korunmasının, bütün insanların hayat standardını yükseltme çabalarımızın çerçevesini oluşturan sürdürülebilir kalkınma kavramının birbirine bağlı ve karşılıklı olarak birbirini destekleyen unsurları olduğuna derinden inanıyoruz. Çevresel kaynakların sürdürülebilir kullanımı için yoksulların, özellikle yoksullukla iç içe yaşayan kadınların güçlendirilmesine yönelik hakkaniyetli bir sosyal kalkınma, sürdürülebilir kalkınma için gerekli bir dayanaktır. Ayrıca sürdürülebilir kalkınma bağlamındaki geniş tabanlı ve sürekli ekonomik büyümenin, sosyal kalkınma ve sosyal adaleti sürekli kılmak için gerekli olduğunu kabul ediyoruz. Eylem Platformunun başarısı, bütün bunlara ek olarak bütün uygun mali mekanizmalardan gelişmekte olan ülkelere kadınların ilerlemesine yönelik çok taraflı, iki taraflı ve özel kaynaklar dahil, yeni ve ek kaynakların sağlanması kadar, ulusal ve uluslararası düzeylerde kaynakların yeterli ölçüde harekete geçirilmesini; ulusal, alt bölgesel, bölgesel ve uluslararası kuruluşların kapasitesini güçlendirmek için mali kaynakları; eşit haklara, eşit sorumluluklara, eşit fırsatlara bağlılığı ve bütün ulusal, bölgesel ve uluslararası oluşumlara ve politika oluşturma süreçlerine kadınların ve erkeklerin eşit katılımını taahhüt etmeyi; her düzeydeki mekanizmaları dünya kadınlarının da sorumluluğunu üstlenecek şekilde oluşturmayı veya güçlendirmeyi gerektirecektir.

37. Eylem Platformunun ekonomileri geçiş sürecinde olan ülkelerde de başarılı olması için uluslararası işbirliği ve yardımın sürekli olması sağlanmalıdır.

38. Biz, Hükümetler olarak cinsiyete dayalı bir bakış açısının bütün politika ve programlarımızda yansıtılacağını garanti ederek bu Eylem Platformunu uygulamayı kabul ve taahhüt ediyoruz. Birleşmiş Milletler sistemini, bölgesel ve uluslararası mali kuruluşları, diğer ilgili bölgesel ve uluslararası kuruluşları ve bütün kadınları ve erkekleri, hükümet dışı kuruluşları, özerkliklerine tamamiyle saygı duyarak, ve sivil toplumun bütün sektörlerini, Hükümetlerle işbirliği yaparak kendilerini tamamen bu Eylem Platformunun uygulanmasına adanmaya ve katkıda bulunmaya davet ediyoruz.